

La metamorfosi experimentada per Barcelona des dels anys vuitanta s'ha plasmat en milions d'imatges, però molt poques d'aquestes fotografies han aconseguit fins ara incorporar-se a la memòria i l'imaginari col·lectius. Falten encara les imatges del nostre temps, aquelles que permetin objectivar les grans transformacions del present i perfilar les intuïcions sobre la ciutat futura.

La selecció d'imatges que es publiquen aquí formen part d'un estudi fotogràfic de la ciutat realitzat entre 2007 i 2008. L'estudi presenta una cerca focalitzada en les polaritats de la metamorfosi de la ciutat i organitzada a l'entorn de tres grans eixos: Treballs i poders, Confluències i dispersions i Representacions.

2007 Imatges metropolitanes de la nova Barcelona

Sandra Balsells
Xavier Basiana
Lothar Baumgarten
Patrick Faigenbaum
Hans-Peter Feldmann
David Goldblatt
William Klein
Manolo Laguillo
Ana Muller
Marc Pataut
Xavier Ribas
Andrea Robbins i Max Becher
Gilles Saussier
Jean-Louis Schoellkopf
Allan Sekula
Ahlam Shibli

1. Treballs i poders

- Ahlam Shibli *Interdependències domèstiques. Cuidadors*
- Marc Pataut *Cadenes industrials per al nou segle. SEAT*
- David Goldblatt *Connexions globals. L'epicentre de les comunicacions i la logística*
- Allan Sekula *Transnacionals locals. Gas Natural*
- Patrick Faigenbaum *Les elits urbanes. El pes de la continuïtat*
- Sandra Balsells *Escoles de mànagers. IESE*
- Jean-Louis Schoellkopf *Altres xarxes socials. Els Latin Kings*

2. Confluències i dispersions

- William Klein *El centre banalitzat. La Rambla*
- Andrea Robbins i Max Becher *La compra total. Centres comercials*
- Gilles Saussier *Noves centralitats difuses. El vinctle oriental*
- Xavier Ribas *Actualitat del polígon. Una sort històrica variable*
- Xavier Basiana Ana Muller *La ciutat que no ho és. Urbanització dispersa i condominis*

3. Representacions

- Andrea Robbins i Max Becher *Paisatges consagrats. L'èxit del Barri Gòtic*
- Hans-Peter Feldmann *Paisatges humans. Del mite del Xino al mite del Rawal*
- Lothar Baumgarten *Paisatges reivindicats. Patrimonis del Poblenou*
- Manolo Laguillo *Paisatges retòrics. De la plaça d'Espanya a la plaça d'Europa*

vuitcentista de Cerdà als interrogants sobre la ciutat del segle xxi, passant pel desig de capitalitat que expressaven les Exposicions de 1888 i 1929 i pel gran pacte social que va significar el Pla General Metropolità. Però quins són avui els interrogants sobre la ciutat futura?

La intuïció de l'existència de noves oportunitats col·lectives, juntament amb una precarietat social difusa; l'erosió dels mecanismes de representació política, amb la qüestió del govern metropolità convertida en tabú; o els problemes d'encaix entre Barcelona, Catalunya, Espanya i Europa, no són sinó alguns dels símptomes d'un ràpid salt d'escala en les relacions socials, econòmiques i polítiques –només cal veure l'impacte d'Internet i dels vols a baix preu– que també indueix canvis profunds en la composició humana i en la vida diària a la ciutat.

Aquest projecte fotogràfic té la intenció d'interpel·lar la ciutadania. Aquestes pàgines constitueixen un apunt dels resultats de la recerca fotogràfica iniciada a finals de 2006 i actualment presentada al MACBA en el marc de l'exposició *L'arxiu universal. La condició del document i la utopia fotogràfica moderna* (octubre de 2008 - gener de 2009). Entre els artistes que hi prenen part s'hi troben membres de les tres generacions que han encarnat els debats fotogràfics de la segona meitat del segle xx: des dels protagonistes del neorealisme humanista dels anys cinquanta i seixanta fins als qui han experimentat amb les noves formes del documental en el trànsit cap al nou segle, passant per la generació del conceptualisme crític dels setanta.

Qualsevol representació que no vulgui adquirir l'aura d'un moment convertit en definitiu, en estàtic, se situa inevitablement en un balanç sempre difícil entre continuïtat i canvi. No es tractava de traçar una topografia urbana i humana de la metròpoli barcelonina, sinó d'emprendre una cerca focalitzada en les polaritats de la metamorfosi: fenòmens emergents i també fenòmens ben establerts però amb un significat que es modifica. L'estudi s'ha organitzat a l'entorn de tres grans eixos: **Treballs i poders**, **Confluències i dispersions** i **Representacions**.

en què fructifica la relació significativa entre imatge i debat públic.

La metamorfosi experimentada per Barcelona des dels anys vuitanta s'ha plasmat en milions d'imatges i no hi han faltat treballs de qualitat. Però molt poques d'aquestes fotografies han aconseguit fins ara incorporar-se a la memòria i l'imaginari col·lectius, més enllà de les imatges tòpiques de postal fetes per al consum ràpid. La imatge popular de la ciutat a l'inici del segle xxi encara està arrelada en treballs fotogràfics «neorealistes» de mitjan segle xx, com els de Català Roca, Miserachs o Colom, que han configurat la percepció urbana de successives generacions i que constitueixen en bona mesura el llegat fotogràfic modern barceloní per excel·lència.

Ens falten, però, les imatges del nostre temps, que permetin copsar les grans transformacions del present i intuir la ciutat futura. Aquestes imatges són necessàries, d'una banda, per desfamilitaritzar-nos amb les idees rebudes convertides en tòpics i, d'altra banda, per donar forma als nous processos urbans, complexos i sovint molt abstractes. És en aquest sentit que les imatges poden contribuir a la comprensió de la història en curs.

Encàrrecs fotogràfics
Com fer visibles els subjectes socials emergents d'aquesta ciutat cada vegada més complexa i cosmopolita? Com reinventar les nocions modernes d'universalitat i ciutadania, enmig de la necessària negociació de subjectivitats individuals i col·lectives? Com distingir els problemes de les oportunitats? Com definir l'agenda política de Barcelona en l'Europa del segle xxi?

Per avançar en la distinció fonamental entre allò nou i allò que no ho és tant cal començar a construir una vertadera història metropolitana, de la trajectòria material, cultural i política de la ciutat gran. Els interrogants que podem plantejar sobre la ciutat a través d'aquest estudi fotogràfic són també, en bona mesura, els interrogants sobre la condició urbana en el nou segle. El 2009 es compliran 150 anys del pla Cerdà i del seu paper orientador i motor en la conformació de la ciutat moderna. Ara que les relacions entre fluxos i ciutat i entre *urbs* i natura es tornen a plantejar amb força, aquest projecte de construcció de noves representacions des del camp artístic vol confluïr amb la reflexió des de les ciències socials sobre la metròpoli emergent: de l'aposta metropolitana

Des dels inicis de la fotografia, la missió fotogràfica ha estat un mitjà fonamental a l'hora de fer visibles moments d'inflexió històrica. La relació entre fotografia i història ha estat de condicionament mutu, perquè les imatges, en configurar les percepcions i les opinions, també incideixen en el procés històric. Al segle xix, campanyes com la Mission Héliographique a França o els *surveys* geològics de l'Oest de Nord-amèrica van influir en la cultura del paisatge i del patrimoni i en la conformació dels discursos sobre l'Estat-nació. Al segle xx, projectes fotogràfics com el de la Farm Security Administration van esdevenir indissociables de la formulació del New Deal roosveltjà a partir de la crisi de 1929, i per tant de nocions de polítiques públiques. A la dècada de 1980, la missió fotogràfica de la DATAR va difondre els nous paisatges de l'era postindustrial a la França de Mitterrand.

Imatges en circulació
Ja el 1927, John Dewey insistia en la confluència necessària entre l'art i les ciències socials per al projecte modern de la democràcia en temps de societats de masses, tot recalcant el pes de les imatges en els processos de comunicació i debat públic. Això abocava a una de les constants del segle xx: la reflexió sobre el potencial de veritat de les imatges davant del seu ús en el modelatge de l'opinió pública d'ençà que, a principis de segle, la capacitat tècnica d'impressió de fotografies va revolucionar diaris, revistes i llibres. La revista *Life* simbolitza el moment culminant de l'hegemonia de la fotografia en els mitjans de comunicació del segle xx. A Barcelona en van ser exemples ben diferents la revista *Barcelona atracció*n, amb la seva promoció d'una imatge pública de regust noucentista, i la revista *AC*, en la qual va difondre els seus treballs el GATCPAC, amb voluntat de crear opinió a partir de l'impacte visual.

Malgrat la competència d'altres mitjans audiovisuals, la producció d'imatges en circulació i alhora perdurables en la memòria ha estat el potencial específic de la fotografia. Les noves tecnologies digitals, tot i que semblen trastocar les nocions tradicionals del realisme fotogràfic, han reobert el debat sobre la necessitat del document. Tanmateix, el creixement exponencial del nombre d'imatges en circulació, tant a través dels vells canals com dels nous, no garanteix la capacitat de crear-ne de significatives d'un lloc i d'un temps determinats. Ens cal, doncs, reinventar els postulats moderns propis del radicalisme democràtic de Dewey sobre les condicions

1.Treballs i poders

Els canvis tecnològics de les darreres dècades, juntament amb la globalització de l'economia, han comportat una gran transformació dels sistemes laborals. Els límits entre «amos» i «treballadors» s'han modificat. Hi ha noves formes d'organització i divisió del treball i també noves combinacions de les velles: el sistema de fàbrica i de grans empreses és ben viu i vigorós a la metròpoli, el cor de la ciutat batega també al ritme d'autònoms, subempleats legals i il·legals, treballadors domèstics i petites empreses de professionals, de vegades autoexplotats. Ni les classes subalternes ni les classes mitjanes són ara com eren fa tan sols quinze anys. També s'han modificat les xarxes de poder, tot i que en menor mesura. La continuïtat d'una elit no gaire nombrosa en els diferents camps econòmics, socials, polítics i culturals és un dels trets destacats de Barcelona. Tanmateix, la globalització comença a fer-se notar, de vegades amb manifestacions inesperades. Una de les més recents, l'entrada en bloc de l'empresariat xinès barceloní a la Cambra de Comerç.

Ahlam Shibli
Interdependències domèstiques. Cuidadors

Victor, de l'Equador, aguantant el bastó de Francisco, per deixar-li les mans lliures i permetre-li escriure una nota a la cantonada dels carrers Casanova i Còrsega, Eixample, 15 de novembre de 2007

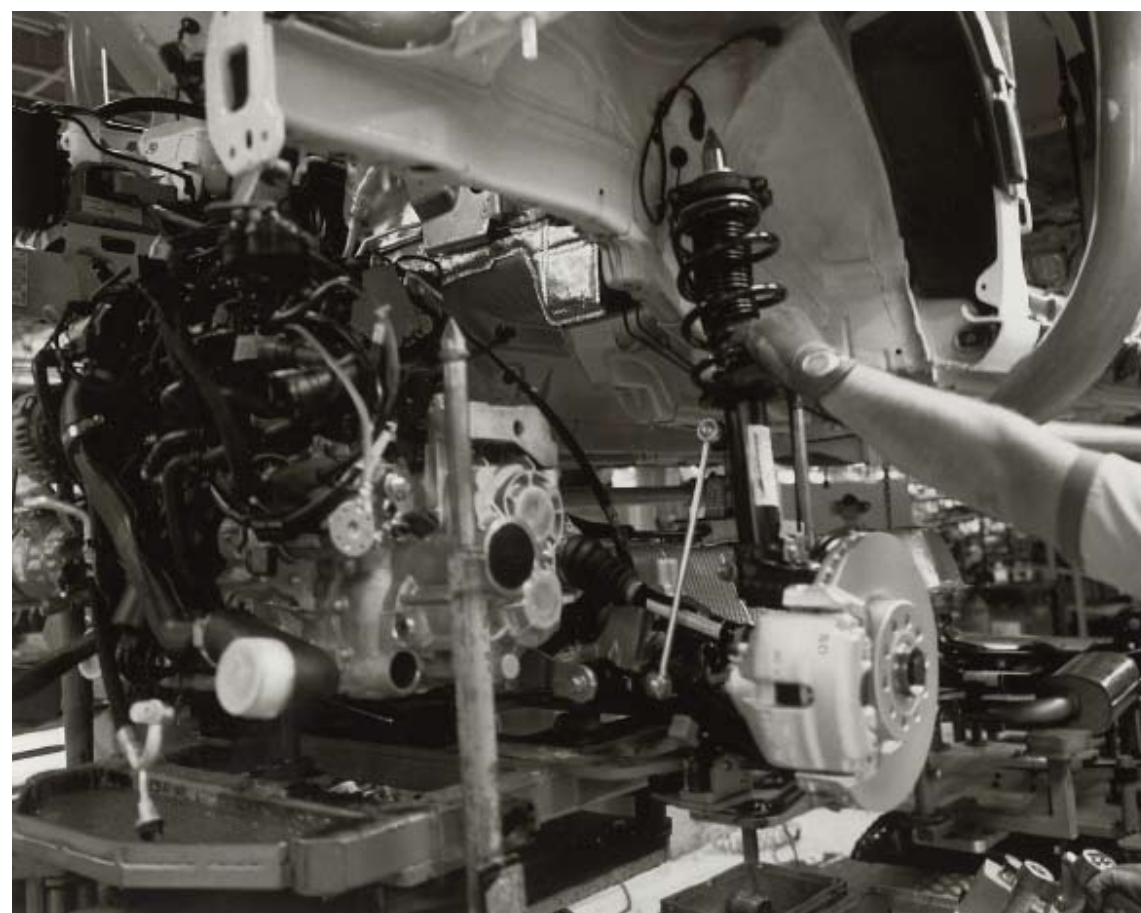
Manin, de les Filipines, tapant amb llençols els mobles de la sala d'estar abans que Carmen i José Manuel se'n vagin de vacances, mentre José Manuel juga als escacs. Passeig de Sant Joan, Eixample, 23 de juliol de 2007

Consuelo, del Perú, escombrant la sala d'estar de Pilar i Oleguer. Carrer Doctor Roux, Sant Gervasi, 27 de juliol de 2007

Aquestes fotografies pertanyen a la sèrie Dependència, 200

Fàbrica SEAT, Martorell, juliol
i novembre de 2007

A dalt a l'esquerra:
Vista d'un polígon industrial,
juliol de 2007

A baix a l'esquerra:
Falcó, Terminal Sud, aeroport
de Barcelona, juliol de 2007

David Goldblatt
*Connexions globals. L'epicentre
de les comunicacions i la logística*

A dalt a la dreta:
Magatzem de la zona logística,
juliol de 2007

A baix a la dreta:
Camioners turcs en un polígon industrial,
juliol de 2007

A dalt a l'esquerra:
Parc de la Barceloneta, gener de 2008

A dalt a la dreta:
Metaner, terminal d'inflamables,
Port de Barcelona, octubre de 2007

A baix:
Eddy Boy, antic cuiner d'un vaixell
mercant, a la cuina del seu restaurant Fil.
Manila, Raval, gener de 2008.

Carlos Losada

Miquel Valls

Isak Andic

Josep Maria Álvarez

Santiago Dexeus

Luís Martínez Sistach

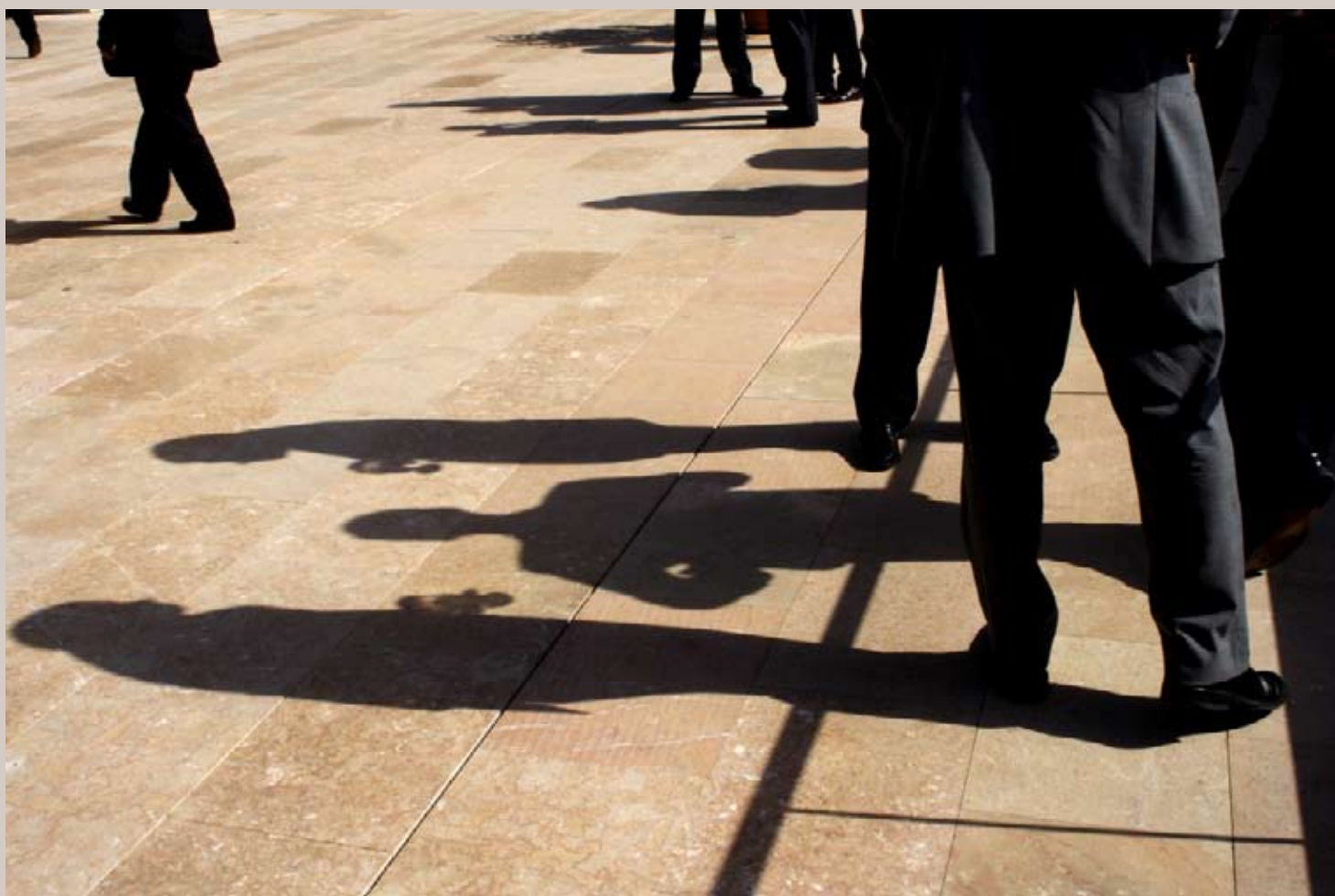
Jordi Hereu

Salvador Gabarró

IESE, juny de 2007 i febrer de 2008

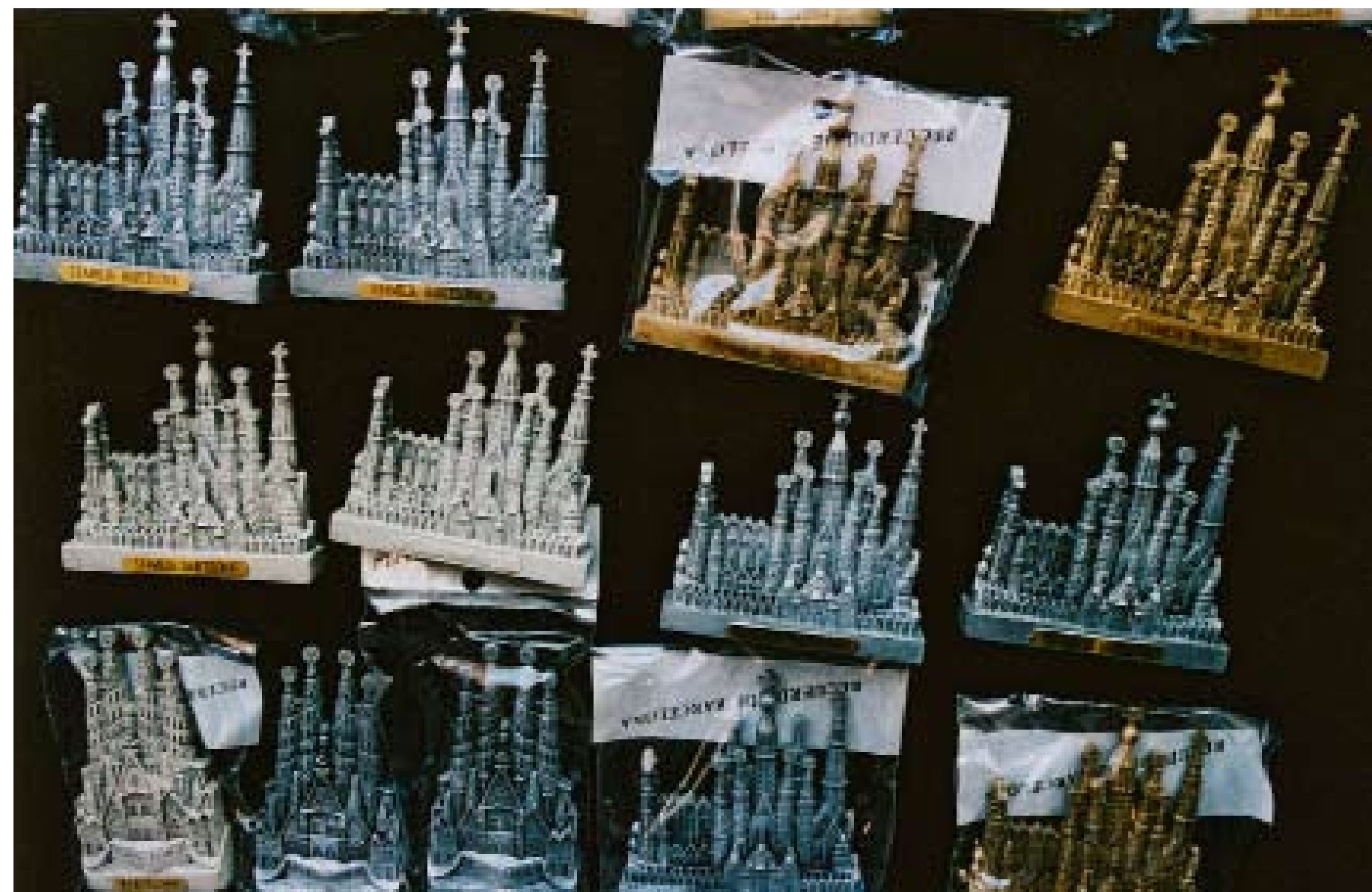
Plaça 25 de Setembre, Rubí,
setembre de 2007

Plaça Joaquim Xirau i Palau, Barri Gòtic,
i Parc de les Tres Xemeneies, Paral·lel,
juliol-novembre de 2007

Jean-Louis Schoellkopf
Altres xarxes socials. Els Latin Kings

2. Confluències i dispersions

Els canvis d'escala comporten sempre canvis qualitatis, a més dels quantitatius. El procés de recosit urbanístic que ha tingut lloc en els darrers vint-i-cinc anys ha fet del cor de Barcelona un gran centre metropolità que s'estén fins i tot més enllà dels límits del municipi. Al mateix temps, han aparegut subcentres metropolitans: cors urbans amb tota mena d'espais i activitats. Tanmateix, aquesta activitat recentradora d'una metròpoli que, sota el franquisme –durant els anys del *desarrollo* sense democràcia–, havia crescut d'una manera extensiva, té com a revers la ràpida expansió de la ciutat difusa. Un urbanisme dispers que, entre condominis d'alt estànding, cases aparellades de classes mitjanes i antigues urbanitzacions precàries que ara s'habiten de manera permanent, ha creat un espai difícil de comunicar i d'equipar, molt dependent del transport privat. Un espai que si, en alguns casos, pot conciliar els avantatges de la ciutat i del camp, en molts altres és una suma de desavantatges difícilment sostenible en termes ecològics i pressupostaris. Són extensions de baixa densitat marcades per una gran homogeneïtat social, siguin riques o pobres, que han proliferat com a resultat d'una ideologia antiurbana que preconitza viure prop de la ciutat com si no se'n formés part i, sobretot, com a resultat de l'encariment desaforat del preu de l'habitatge: aquesta ha estat fins ara l'autèntica creu de la transformació metropolitana.

Robbins-Becher:
Centres comercials, Barcelona, juliol
i desembre de 2007

Andrea Robbins i Max Becher
La compra total. Centres comercials

Gilles Saussier
Noves centralitats difuses.
El vincle oriental

Polígon industrial de Badalona, novembre
 de 2007 - març de 2008
 La Sagrera, febrer - març de 2008

1

2

3

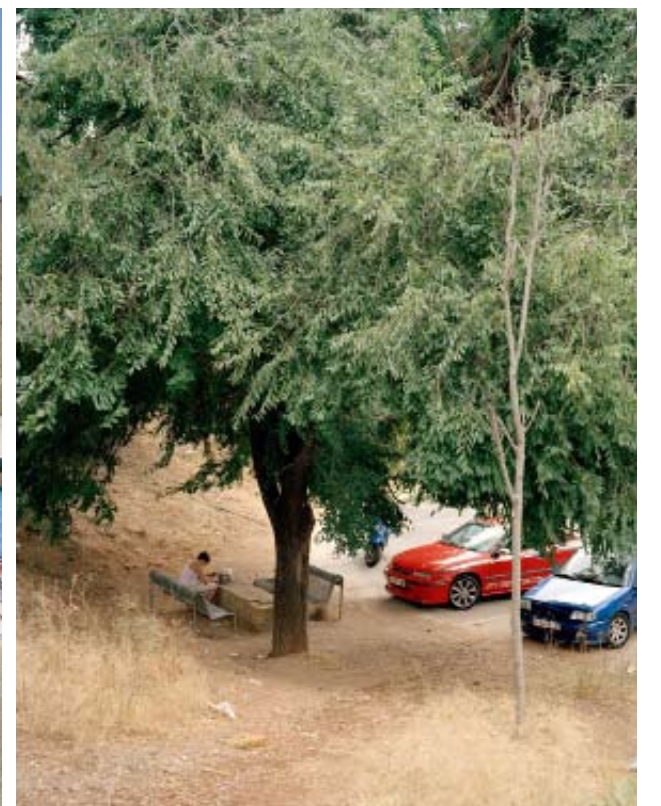
4

5

6

Xavier Ribas
Actualitat del polígon.
Una sort històrica
variable

1 Can Serra
2 Ciutat Satèl·lit
3 La Mina
4 Bellvitge
5 Ciutat Meridiana
6 Ciutat Badia

Juliol i desembre de 2007

Xavier Basiana
De Vallvidrera a Sant Cugat del Vallès,
novembre de 2007 - març de 2007

Ana Muller
Sant Just Desvern i Sant Quirze del Vallès,
febrer i abril de 2007

Xavier Basiana
Ana Muller
*La ciutat que no ho és. Urbanització dispersa
i condominis*

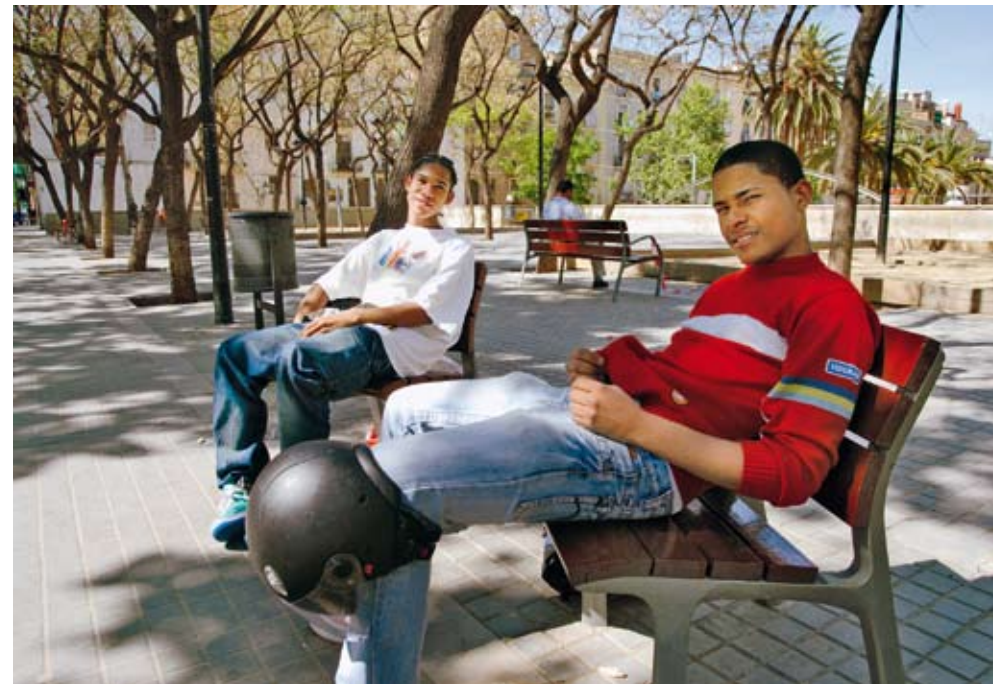
3. Representacions

Les nocions de patrimoni i paisatge no han fet més que ampliar-se des dels temps de la Revolució Industrial. A Barcelona, després de l'operació de rescat d'algunes grans edificacions gòtiques a mitjan segle XIX, davant l'impacte de l'enderroc de Santa Caterina, i de la construcció d'una nova avinguda burgesa al passeig de Gràcia, la formalització de grans espais amb voluntat representativa ha anat molt lligada als esdeveniments internacionals que han anat conformant la ciutat: 1888, 1929, 1992. En el cas del 1888 i del 1992, va predominar la voluntat de dissenyar nous elements i espais públics qualificats per consolidar el teixit urbà. El component escenogràfic va ser, en canvi, molt més destacat en la ideació de la segona exposició a Montjuïc, gestada enmig de la convulsa història barcelonina del primer terç del segle XX i finalment celebrada l'any 1929. Quasi un segle després, la febre retòrica sembla instal·lar-se de nou a la ciutat, amb iniciatives com la plaça d'Europa, una vasta operació ja en marxa sense que existeixi una idea de conjunt dels grans espais metropolitans de referència.

El Barri Gòtic, juliol de 2007

Hans-Peter Feldmann
*Paisatges humans. Del mite del Xino al mite
del Rawal*

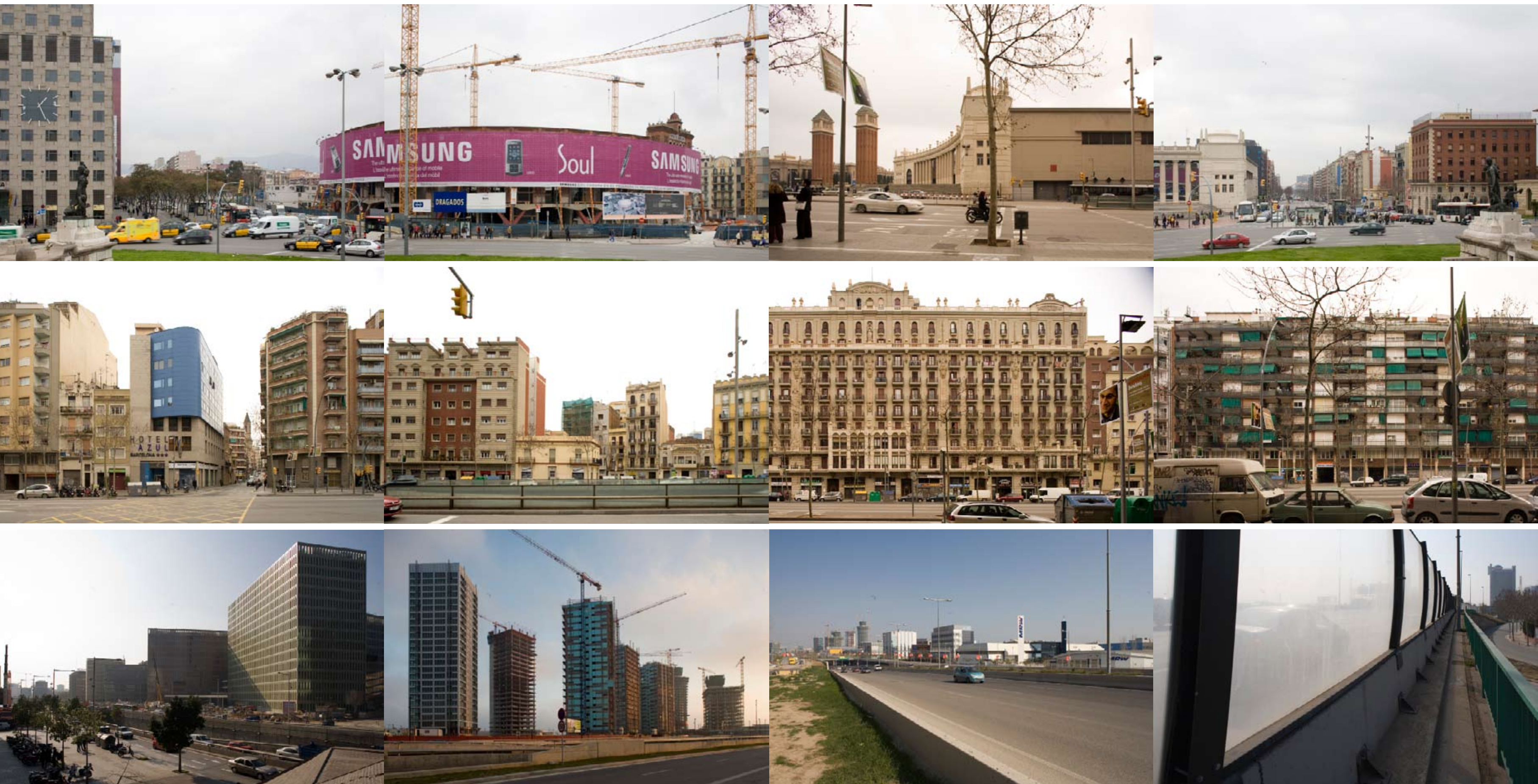

El Raval, febrer, maig i juliol de 2007

El Poblenou, juliol de 2007

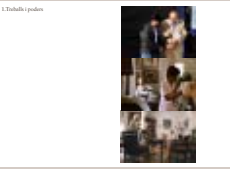

Gran Via, febrer de 2008

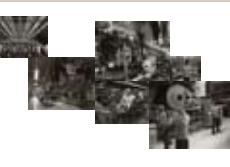
Manolo Laguillo
*Paisajes retóricos. De la plaza d'Espanya
 a la plaza d'Europa*

1. Treballs i poders

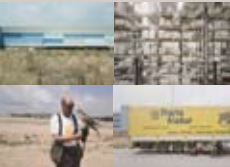
Ahlam Shibli
*Interdependències
domèstiques.
Cuidadors*

Ja ha passat el temps en què només els rics tenien servei domèstic. Avui la situació és una altra: amb poques prestacions socials, sobretot pel que fa a l’atenció als avis, i amb una gran part de les dones incorporades al món laboral, fins i tot les famílies treballadores necessiten suport. La relació entre empleador i empleat pot ser més o menys desigual –el del treball domèstic és un sector amb una notable precarietat laboral–, però, malgrat tot, ara és una relació de dependència mútua, d’inevitables complicitats entre les dues parts. Si els cuidadors i les cuidadores familiars, sovint vinguts d’Amèrica, Àsia i Àfrica, desapareguessin de sobte, Barcelona quedaria paralitzada.

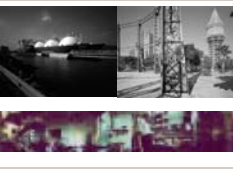
Marc Pataut
*Cadenes industrials per
al nou segle. SEAT*

Barcelona inverteix molts recursos en l’aposta per les economies denominades «del coneixement». En canvi, sovint oblida que aquesta «ciutat del coneixement» serà poc sòlida si se’n negligeix la base industrial. Hi ha indústries obsoletes, però la indústria com a tal no ho és, i Barcelona segueix essent una gran metròpoli industrial, en la qual es troba a faltar una aposta més decidida per la innovació en les formes de producció i en els productes. SEAT va marcar l’inici del *desarrollismo* en els llunyans anys cinquanta, i es manté avui com la gran empresa metropolitana. A Martorell, però també a la Zona Franca. Quan l’altament tecnificada cadena productiva de SEAT pateix, Barcelona i tot Catalunya se’n ressentent.

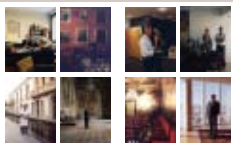
David Goldblatt
*Connexions globals.
L’epicentre de les
comunicacions i la
logística*

A l’arribada del ferrocarril, en el qual Cerdà va veure el ferment d’un salt sense precedents en l’escala de les relacions humanes i l’oportunitat d’una nova organització de la ciutat, va seguir la preocupació del primer terç del segle xx per aconseguir un gran port franc i per crear el primer aeroport. La plana deltaica del Llobregat ha estat des d’aleshores el llobrígol de Barcelona, la connexió amb el món. Aquest ampli territori experimenta ara una profunda metamorfosi, amb la remodelació de l’aeroport, del port i de les infraestructures logístiques, i amb la futura connexió amb el tren d’alta velocitat. De com quedi en depèn en gran mesura el futur. Mentrestant, però, aquest territori que ja no és el que era, però que encara no ha rebut la seva nova fesomia, s’ha convertit en l’escenari habitual d’activitats i col·lectius característics dels marges de la ciutat.

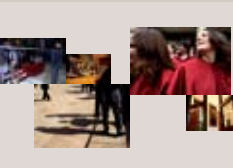
Allan Sekula
*Transnacionals locals.
Gas Natural*

En el combat per la posició mundial del teixit econòmic liderat des de Barcelona, hi tenen un paper molt important les grans empreses amb seu a la ciutat. Aquests darrers anys, algunes han sucumbit a la temptació de considerar el tàndem administració de l’Estat / grans empreses públiques privatitzades / megaaeroport de Barajas com el millor entorn per actuar, des de Madrid, a escala global. D’altres han apostat per mantenir i fer créixer els seus grups des de la capital de Catalunya, on s’alcen els seus edificis corporatius: a la cúpula de les grans empreses barcelonines s’hi juga així una de les claus de la posició de la metròpoli i del país dins el concert mundial. Altra cosa són les implicacions socials del model a escala global, en un moment històric en el qual les grans empreses transnacionals van molt per davant dels Estats i de les organitzacions públiques en el control social dels fluxos de riquesa.

Patrick Faigenbaum
*Les elits urbanes. El pes
de la continuïtat*

L’aspiració de capitalitat de Barcelona ha anat sempre molt unida a la voluntat d’internacionalització: la mirada a Europa ha estat una constant històrica, com ho és ara la mirada al conjunt del món. Una altra constant, però, ha estat la relativament escassa permeabilitat de les elits de la ciutat. Tot i l’obertura de Barcelona com a epicentre i antena econòmica i cultural global d’un espai que desborda els límits de Catalunya, el tòpic de la concentració d’un grau important de poder econòmic, social i polític en «cent famílies» manté encara bona part de la seva vigència. La societat de la metròpoli en el seu conjunt s’ha globalitzat a un ritme més ràpid que les seves elits. Una situació, però, que comença a canviar...

Sandra Balsells
*Escoles de mànagers.
IESE*

No hi ha dubte que en termes econòmics i, sobretot, socials, la clau del futur es troba en l’educació de la ciutadania. En l’educació resideix també la capacitat de trobar el pòsit comú compartit pel conjunt dels ciutadans i ciutadanes, a partir del qual poden negociar les seves diferències. D’aquí la transcendència del balanç entre educació pública i privada i la rellevància del percentatge dels recursos que es destinen a l’educació. Hi ha, però, un altre tema cabdal i molt menys debatut, i és com es formen les capes dirigents, quines institucions es dediquen a aquesta formació, en quin ambient es produeix la formació dels joves executius i sota quins principis s’efectua.

Jean-Louis Schoellkopf
*Altres xarxes socials. Els
Latin Kings*

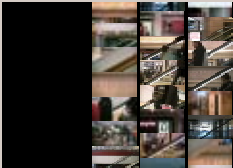
Gràcies als nous mitjans de comunicació, idees, religions i organitzacions de tota mena circulen per canals imprevistos. El cosmopolitisme també forma part de l’altra internacionalització, la de les classes humils, ben diferent de la dels grups socials acomodats i del capital. L’organització Latin Kings va sorgir com a resposta d’immigrants de l’Amèrica central i del sud enfront de la societat nord-americana. En arribar aquesta organització a Barcelona, es va trobar amb un entorn social que no coincidia amb el que l’havia vist néixer. L’Ajuntament ha tingut la iniciativa de legalitzar-la, amb l’objectiu d’afavorir el seu potencial com a societat cultural d’ajuda i socors mutus enfront del seu paper com a banda jeràrquica, territorial i de vegades violenta. Encara és aviat per avaluar els resultats de l’aposta. De moment, però, els Latin Kings de Barcelona ja tenen una història pròpia, que no coincideix amb la dels seus homòlegs a Madrid.

2. Confluències i dispersions

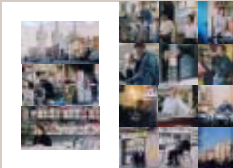
William Klein
*El centre banalitzat.
La Rambla*

Des del segle XVIII, la Rambla ha estat el passeig per excel·lència de la ciutat. Diuen que Le Corbusier s’hi va referir com «el carrer més democràtic del món». La burgesia del Liceu i els obrers que vivien al districte Cinquè la freqüentaven alhora: les places i carrers centrals compartits eren i encara són la quinta essència de l’espai públic, i resulten cabdals per a la democràcia. La Rambla es manté com un espai barceloní fonamental i, sens dubte, s’ha beneficiat de la revitalització experimentada per Ciutat Vella. Però podria estar a punt de morir d’èxit. Quan els tòpics dominen l’escena i els establiments es transformen a la mida d’aquests tòpics, el turisme mata l’objecte del seu desig. Quan els qui baden són tants i tants que els barcelonins que utilitzaven aquest passeig en la seva vida quotidiana en fugen, la ciutat esdevé un banal aparador del no-res.

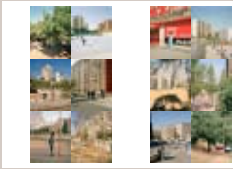
Andrea Robbins i Max
Becher
*La compra total. Centres
comercials*

Barcelona ha sabut dotar-se de grans centres comercials dins de la pròpia ciutat, i així se sostreu en part al ritual de les excursions als megacentres de compres suburbans tan característic de nombroses ciutats. Però això no evita l’atmosfera de carrtró pedra en aquests centres comercials urbans: botigues i passadissos sempre iguals, que no poden agafar vida pròpia perquè el temps no hi pot deixar pòsit, congelats per les pautes establertes pels gestors del centre. El seu aire fora de la història i de l’entorn té molt a veure amb el seu caràcter d’espai privat, en el qual ni tal cosa es permet de fer fotografies. Fotografiar és un bon experiment per distingir entre espais públics i privats.

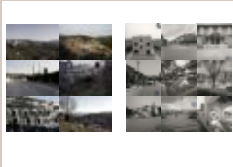
Gilles Saussier
*Noves centralitats
difuses.
El vincle oriental*

Es pot parlar encara d’immigració, quan de fet del que parlem és de grans xarxes de ciutadans connectats? El Fondo de Santa Coloma i altres barris de la metròpoli barcelonina no són tan sols espais residencials amb una xifra important de nouvinguts; són també espais econòmics amb connexions globals. Santa Coloma, escrit en caràcters xinesos, és un nucli d’activitats i serveis on s’entrecreuen xarxes metropolitanes, catalanes i continentals, en les quals treballen ciutadans de tots els orígens. Així mateix passa en d’altres nuclis d’activitat a la metròpoli, des de la gran perifèria al cor del Raval: ciutadans d’arreu del món prenen la iniciativa i s’entreteixeixen amb l’economia local i amb l’economia global, creant noves centralitats imprevistes en espais aparentment poc cèntrics i generant una aportació creixent al producte interior brut del conjunt de la ciutat.

Xavier Ribas
*Actualitat del polígon.
Una sort històrica
variable*

En els primers temps dels polígons d’habitatge, les notòries insuficiències urbanístiques i d’equipaments es van sumar a les rigideses d’una forma urbana que, en nom de la separació de funcions, tendia a suprimir el carrer com a lloc de la complexitat i de l’atzar, que són dues qualitats fonamentals de la ciutat. Els polígons van néixer amb mala fama. Amb el pas del temps, però, la lluita dels seus habitants va aconseguir que s’urbanitzessin i s’equipessin, la tinença en propietat del pis ha donat una seguretat relativa en períodes de crisi econòmica i les comunicacions han millorat. La vida al polígon ha estat així una manera dura, però efectiva, d’incorporació a la ciutat i a la ciutadania per a molts milers de barcelonins. Per bé que amb sort desigual: si en alguns casos fins i tot es veuen els efectes d’una excessiva revalorització recent a l’empara de les millores urbanístiques –com a l’àrea del Besòs–, en d’altres zones de la metròpoli encara s’està a l’espera de deixar de ser polígon per passar a ser, simplement, ciutat.

Xavier Basiana
Ana Muller
*La ciutat que no ho és.
Urbanització dispersa
i condominis*

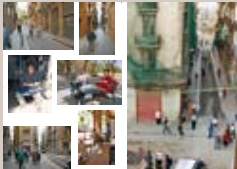
Invocant les virtuts d’una vida aparentment rural i l’ordre social en una comunitat en la qual tothom es coneix, ja fa més d’un segle que en el món anglosaxó es van fomentar els models urbans de baixa densitat per absorbir el creixement de les metròpolis. Aquesta forma d’expansió suburbial extensiva, que en el cas de Nord-amèrica ha arribat a erosionar la noció mateixa de ciutat, va tenir algunes ressonàncies a la metròpoli barcelonina des del primer terç del segle xx, sobretot entre les classes acomodades, perquè el mite de «la caseta i l’hortet» es va revelar aleshores massa costós com a fórmula d’habitatge popular. Anys després, en els temps del *desarrollismo*, van proliferar les urbanitzacions de segona residència entre totes les capes socials: d’aquí que el luxe d’algunes contrasti encara avui amb l’ambient d’autoconstrucció d’altres. Però no ha estat fins a les darreres dècades que s’ha produït el boom de la ciutat difusa, d’una urbanització que no fa ciutat, que ha crescut en paral·lel a la formació d’una Barcelona central cada cop més articulada.

3. Representacions

Andrea Robbins i Max Becher
Paisatges consagrats. L'èxit del Barri Gòtic

El Barri Gòtic va néixer com un fill de la Via Laietana. El trasllat d'edificis rescatats a l'hora d'obrir la nova via i l'addició de construccions neogòtiques van reforçar el caràcter medieval a l'entorn dels grans monuments de l'àgora barcelonina, entre la catedral, el palau Reial, la Generalitat i l'antic Consell de Cent. Aquesta voluntat de construir història a l'entorn de les seus del poder es va dur a terme amb una qualitat formal remarcable. Tant els que hi viuen com els visitants es continuen deixant seduir, un segle més tard, pel centre simbòlic reformat arran de l'obertura de l'avinguda que va connectar l'Eixample i el port, projectada per Cerdà i formalitzada mig segle més tard pels noucentistes.

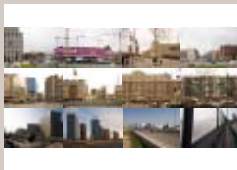
Hans-Peter Feldmann
Paisatges humans. Del mite del Xino al mite del Raval

Per García Lorca, la Rambla feia de límit entre «un ala gòtica donde se oyen claras fuentes sonoras y laúdes del quince y otra ala abigarrada, cruel, increíble, donde se oyen los acordeones de todos los marineros del mundo y hay un vuelo nocturno de labios pintados y carcajadas al amanecer». A llevant, el Gòtic, i a ponent, el Xino: un barri mític, que va ser símbol internacional de l'experiència bohèmia a Barcelona, entre el glamur, la prostitució i el moviment obrer. Des de sempre punt d'arribada a la ciutat, hi ha nascut ara un nou mite, el del Rawal, com si la densa realitat humana i urbana a l'entorn de la nova rambla del Raval –amb barcelonins antics i recents que parlen més de quaranta llengües, estudiants Èrasmus i grans equipaments culturals– pogués reduir-se a l'impacte visible del puixant comerç pakistanès. La vella etiqueta del Xino per al districte Cinquè, diuen que importada de San Francisco, ha conduït, per mimesi, a la nova etiqueta del Rawal. Totes dues sintetitzen la fascinació ambivalent que exerceix un barri complex i desigual, i amb una contribució decisiva a la personalitat de la ciutat.

Lothar Baumgarten
Paisatges reivindicats. Patrimonis del Poblenou

No es tracta de nostàlgia localista ni de veneració per naus velles i rònegues, sinó del llegat patrimonial que dona caràcter a antigues perifèries –Sant Martí, Sant Andreu, Gràcia, Sants, Les Corts– i que incorpora al paisatge de la ciutat futura els testimonis del que ha estat la més gran concentració industrial a l'oest de la Mediterrània. Després de la inicial concentració fabril al Raval i al barri de Sant Pere, dins de la ciutat emmurallada, el Poblenou va esdevenir el bressol industrial de la Catalunya contemporània, juntament amb Sants, Sant Andreu i altres nuclis del pla de Barcelona. Des del segle XVIII, amb les fàbriques d'indianes, fins al 22@, el Poblenou ha estat un espai innovador en termes tècnics i econòmics i amb una densa trajectòria obrera. El seu patrimoni mostra l'empenta primerenca d'aquella Barcelona tan allunyada de l'epicentre fabril d'Europa i proporciona alguns edificis amb una gran flexibilitat per a la seva reutilització futura.

Manolo Laguillo
Paisatges retòrics. De la plaça d'Espanya a la plaça d'Europa

Els espais de l'Exposició de 1888, des de l'Arc de Triomf fins a Colom passant per la Ciutadella, pretenien ser l'expressió d'una Barcelona convertida en capital europea. En els espais vinculats a l'Exposició celebrada el 1929, especialment des de la plaça d'Espanya al gran palau que presidia el conjunt, es palesa a més una notable voluntat escenogràfica ciutat endins, amb el propòsit de crear un gran espai de masses en un enquadrament urbà impressionant. Una operació encara avui discutida i discutible, a la qual, però, no es pot negar la qualitat formal. Més enllà, cap a l'oest, l'avinguda més llarga del continent, la Gran Via, travessarà aviat per sota d'una aposta per la gran retòrica molt més dubtosa: la plaça d'Europa. La magnitud de l'operació contrasta vivament amb la seva quasi nul·la presència en el debat públic sobre el futur de la metròpoli.

3.1. El Barri Gòtic

3.2. El Barri del Raval

3.3. El Barri del Poblenou

3.4. El Barri de Sant Martí

3.5. El Barri de Sant Andreu

3.6. El Barri de Sants

3.7. El Barri de Les Corts

3.8. El Barri de Gràcia

3.9. El Barri de Sant Miquel

3.10. El Barri de Sant Joan de Vilatorrada

3.11. El Barri de Sant Martí de Provençes

3.12. El Barri de Sant Gervasi

3.13. El Barri de Sant Cugat

3.14. El Barri de Sant Lluís de Mar

Les imatges que es publiquen aquí formen part d'un estudi fotogràfic de la ciutat realitzat entre 2006 i 2008. És una iniciativa del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) en el marc del seu Programa d'Estudis Independents (PEI), i es presenta en l'exposició *L'arxiu universal. La condició del document i la utopia fotogràfica moderna*, del 23 d'octubre de 2008 al 6 de gener de 2009.

Aquest projecte compta amb la participació de Sandra Balsells, Xavier Basiana, Lothar Baumgarten, Patrick Faigenbaum, Hans-Peter Feldmann, David Goldblatt, William Klein, Manolo Laguillo, Ana Muller, Marc Pataut, Xavier Ribas, Andrea Robbins i Max Becher, Gilles Saussier, Jean-Louis Schoellkopf, Allan Sekula, Ahlam Shibli.

Projecte
Concepte: Jorge Ribalta, Joan Roca
Comissari: Jorge Ribalta
Coordinació: Hiuwai Chu
Assistents: Juny Brullet, Jorge Galilea Nin, Tom Lille, Yann Molina, Diego Salazar, Francisco Javier Serrano, Barbara Sousa, Job Vermeulen Font, Diana Zapata Hincapié

Programa d'Estudis Independents (PEI), curs 2006-2007:
Coordinadora: Antònia M. Cerdà
Professors: Xavier Antich, Manuel Asensi, Enric Berenguer, Miren Etxezarreta, Marcelo Expósito, Beatriz Preciado, Carlos Prieto, Joan Roca
Estudiants: Anna Arbonés, Katerina Baruch, Mónica Lillian Cano, Priscilla Clementi, Marta Delclós, Rosa Estruch, Óscar Fernández López, Sonia Fernández Pan, José Gallardo Mulero, Alejandro Garay, Miguel Àngel Herrera, Fernando Herrero, Itziar Imaz, Marta Juan, Doris Leibetseder, José Antonio Montes, Ruth Pagès, Maria Pérez, Marta Plaza, Jorge Marcelo Plaza, Alejandra Pombo, Francesca Regni, Mauricio Riquelm, Mireia Saladrígues, Carmelo Salazar, Dionisio Sánchez, Esther Serra, Antoni Valero, Carmina Vallverdú, Lorenzo Vecchia

Publicació
Concepte: Jorge Ribalta, Joan Roca
Edició: Clara Plasencia
Coordinació de les fotografies: Dolores Acebal, Hiuwai Chu
Disseny: Enric Jardí
Textos: Jorge Ribalta, Joan Roca
Edició dels textos: Mireia Carulla
Fotomecànica: Grafitex
Impressió: Gráficas de Prensa Diaria

Editor
Museu d'Art Contemporani de Barcelona
Plaça dels Àngels, 1
08001 Barcelona
t: + 34 93 412 08 10
f: + 34 93 412 46 02
www.macba.es

cc edició: Museu d'Art Contemporani de Barcelona, 2008
cc textos: els autors, 2008
cc fotografies: els autors, 2008
© William Klein, 2008

Aquesta publicació i els seus continguts –llevat el que se’n exclogui expressament– incloent textos i imatges, es publica sota la protecció, els termes i les condicions de la llicència Creative Commons “Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada 2.5 Espanya”. Per la qual cosa es permet la còpia en qualsevol format, mecànic o digital, sempre que no estigui destinada a usos comercials, no es modifiqui el contingut dels textos, es respecti l'autoria i es mantingui aquesta nota. Qualsevol ús que no sigui el descrit en la llicència esmentada requereix l'aprovació expressa dels autors i editors.

Alguns drets reservats
Aquesta llicència no s'aplica als continguts publicats pel MACBA procedents de tercers que expressament l'hagin exclòs.

Aquest projecte no hagués estat possible sense la implicació i la generositat dels individus, les associacions, les empreses i les institucions següents:

Josep Miguel Abad, Bernie Alejo, Josep Maria Álvarez, Consuelo Álvarez Rodríguez, Isak Andic, César Andrade, Mercedes Arroyo, Samreen Asad, Montse Asensio, Carmen Balcells, Manuel Ballesteros, David Balsells, Raul Barrajón Gallardo, Montserrat Baulida, Joaquín Beltran, Luis Benvenuty, Anna Birulés, Miguel Àngel Blázquez Acosta, Xavier Boneta, Jordi Borja, Manuel J. Borja-Villel, Ferran Burguilos, Tony Cabré, Erick Hoy Carrilo, Artur Carulla, Josefa Cheto Mahiques, Salvador Claròs, Noemí Cohen, Christy Colmenar, Loredana Cozzi, José Manuel Deó Ridruejo, Santiago Dexeus, Laura Domingo, Nuria Enguita Mayo, Josep Esteve, Miquel Fañanàs, Carles Feixa, Bruno Figueras, Putxet Floreta, Maria Antonia Fontiverio, SalvadorGabarró, Núria Galí, Oleguer Galí Figueras, Enric Garcia Pus, Javier Godó, Susanna González, Chantal Grande, Ainhoa Grandes, Jie Guan, Francisco Gurri, Miriam Haydee, Jordi Hereu, María Herrero, Manuel Jacas, Constanza Jacques, Erika Jaramillo, Aurora López, Carlos Losada, Cristina Martínez, Daniel Martínez, Imma Martínez, Ramon Martínez, Lluís Martínez Sistach, Josep Mateu , Jordi Mercader , Mercè Meroño, Fernando Milián Gimeno, José Montilla, Pilar Morales Vila, Patricia Moutero Mediuc, José Pérez i Freijo, Rafael Pena, Carlos Piegari, Lam Chueng Ping, Leonor Plandolit Casaballó, Manin Pobles, Alejandra Pombo, Marian Puig, Lidan Qi, Liding Qi, Olga Silvia Quilligana Guachí, Horacio Riquelm, Miquel Roca i Junvent , Leopoldo Rodés Castañé, Agustín Rodríguez Mas, Joan Rossell , Jaume Roures, Carlos Roca, Mireia Saladrígues, Roser Saladrígues, Julia Sánchez, Narcís Serra, Jordi Suñé Oliveras, Verónica Tan, Mercè Tatjer, Jordi Utges, Carmen Valera, Miquel Valls, María Milagros Velázquez de Gúzman, Teresa Ventura, Anna Vera, Manuel XXX

ABX Logístics, Asociación Cultural de Reyes y Reinas Latinos de Cataluña, Direcció de Serveis de Prevenció, Ajuntament de Barcelona, Promoció Econòmica, Ajuntament de Barcelona, Sector Serveis Generals, Imatge i Producció Editorial, Ajuntament de Barcelona, Ajuntament del Prat de Llobregat, Alcaldia de Barcelona, Aeroport de Barcelona, Ateneu Barcelonès, Àmbit Dona , Centre Comercial La Maquinista, Centre Comercial L'Illa Diagonal, Centro Filipino Barcelona, Cortacans, Diagonal Mar Centre Comercial, Diputació de Barcelona , Direcció General de Relacions Externes de Presidència, Generalitat de Catalunya, El Periódico de Catalunya, Església Pompeia. Pares Caputxins, Església de Sant Agustí Nou, Enagas, Facultat de Nàutica, Federación de Entidades Latinoamericanas de Cataluña, Fundació Formació i Treball, Fundació Privada PRAHU, Fira de Barcelona, Gas Natural , Gran Via 2, Heron City, Home Personal Services, Hotel Eurostars Grand Marina Barcelona, I.B. Barri Besòs, IESE , LICIT, Maremagnum, Mediapro, Mercabarna, Perruqueria Bell Art, Port de Barcelona , Promoció Econòmica, Ajuntament de Barcelona, Restaurant El Mató de Pedralbes, Restaurant Fil.Manila, SEAT, Servei Solidari i Missioner dels Caputxins de Catalunya i Balears Terminal Catalunya, Unión de Asociaciones Chinas en Barcelona, 22@ Barcelona

En el marc d'aquest projecte fotogràfic també s'edita la guia Rutes metropolitanes per la nova Barcelona que, amb un mateix mapa conceptual de noves polaritats urbanes, aplega els itineraris que han elaborat i documentat els alumnes del Programa d'Estudis Independents del MACBA (PEI), curs 2006-2007.

Aquesta publicació s'ha distribuït amb el El Periódico del 24 d'octubre de 2008.

Aquesta publicació s'ha distribuït amb el El Periódico del 24 d'octubre de 2008.

Patrocinador de comunicació

Amb la col·laboració de

